

Թար Բագարընքի հայոց գաղութին պատմական
նը իրենց յիշատակարաններուն ամբողջական
արտատպութեամբ պիտի լոյս տամ օրն էջն
րուն մէջ ի մօտոյ:

Այսպէս հայ գաղութը Պուլկարիոյ համար եղած
է հին և գործունէնայ գաղութ մը, արժանի յիշ-
ուելու, երբեմն շատ բարգաւաճ և երբեմն ալ
անշուք մնացած: Այսօր ստուարաթիւ հայ գա-
ղութ մը պուլկար ագիւի և եղբայրական կա-
ռավարութեան օգնութեամբ կ'ապրի խաղաղու-
թեամբ: Հայք հոս միշտ հիւրասիրուած են, հա-
կառակ ամենէն լքուած ըլլալու՝ Պուլկարիան
չգլացաւ երբեք իր եղբայրակից քոյր ժողովուր-
դին՝ հայոց՝ բարեկեան օգնական նեցուկը ըլ-
լալու:

Այսպէս իմ երեք տարիներու երկար պըր-
պըտմանց արդիւնքը եղող բոլոր մանր և խո-
շոր անցեալ յիշատակարաններս լոյս տալով,
կամաց կամաց պիտի գամ հաստատել որ հայք
և պուլկարք եղած են ու պիտի մնան երկու
ցեղեր՝ յաւիտեանապէս բախտակից իրարու:

Յ. ՔԻՐՈՏԵԱՆ

Գ Ր Ա Կ Ա Ն

ՍՈՓՈՂԷՍ

Ի Դ Ի Պ Ո Ս Թ Ա Գ Ա Ի Ո Ր

(Շար. տես Բազմ. 1927, էջ 304)

ՋՈՐՐՈՐԴ ԲԱՐՈՒԱՇ

ՅՈՎԱՍՏԷ, ԲԱՆՔԵՐ, ՊԱՐ, Ի Դ Ի Պ Ո Ս, ԵԱՌԱՅ

ՅՈՎԱՍՏԷ

Երկրիս պետեր, միաբն խորհուրդ մը ինկաւ,
խունկ ու պտակներ ձեռքս երթալ զից մեհեանս,
[ներն,

Ջիգիպոսի հոգին պէտպէս հոգերով
կը աղւայտի. եւ փոխանակ դատելու
Հին պատգամները նորերով, անձնատուր
կ'ըլլայ ամէն անոնց որոնք կը գուժեն
Արհաւիրքներ. և զի խրատները չունին
Որեւիցէ օգուտ, քեզի կը դիմեմ
Աղերսահայց, ո՞վ Ապրիլնըդ լիկեան,
Ուխտանքէր այս ձօներով, վասն զի
Դուն աւելի մօտ ես, որպէս զի մեզի
Տաս յայտնութիւն մը սուրբ. զի մենք ամենքիս
Ահուգողի մէջ ենք, զանի տեսնելով
Ջարհուրած իբր զեկավար մը նաւի:

ԲԱՆՔԵՐ

Ո՛վ օտարներ, կրնամ ձենէ իմանալ,
Ապարանքս ո՞ր է իդիպոս արքային,
Կամ ինքն իսկ ո՞ր է՝ թէ գիտե՞ք ըսեք ինձ:

ՊԱՐ

Ահա պալատն, և ինքն ալ ներսն է, ո՞վ հիւր,
Եւ այս տիկինը մայրն է իր զաւակաց:

ԲԱՆՔԵՐ

Ըլլայ չքանդ այդ ամուսինն երջանի՞կ
Յաւէտ, տեսնէ երանիկներ միշտ իր շուրջն:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Նոյնպէս եղիւ երջանիկ դուն ալ, ո՞վ հիւր,
Մաղթանքներովդ արժանի ես ատոր,
Բայց ըսէ՛ ի՞նչ բան ըզբեզ հոս կը բերէ,
Ի՞նչ բան կ'ուզես ծանուցանել դուն մեզի:

ԲԱՆՔԵՐ

Աւետիս տանդ և ամուսնոյդ, ո՞վ տիկին:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Ի՞նչ աւետիս է այդ, ուրկէ՞ կու գաս դուն:

ԲԱՆՔԵՐ

Կորընթոսէն. ինչ որ ըսեմ պիտի քեզ,
Ըզբեզ պիտի ուրախացնէ անկասկած,
Եւ կարելի է թէ նաև տրամնցնէ:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Եւ ի՞նչ լուր է՝ որ կրկնագոր մը այդպէս:

ԲԱՆՔԵՐ

Ջինք բընիկներն իսթմիական աշխարհին՝
Ինչպէս կ'ըսուէր հոն՝ թագաւոր պիտի 'նեն:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Ի՞նչպէս, չ'ի՛շխել հոն ծերունին Պուլիբոս:

ԲԱՆՔԵՐ

Ո՛չ, մահը զայն գերեզմանին մէջ դըրաւ:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Եւ ի՞նչ կ'ըսես. արդ Պուլիբոսը մեռաւ:

ԲԱՆՔԵՐ

Մեռնիմ ես հոս, թէ ճշմարիտ չեմ խօսիր:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Նամիշտ, չերթամ պատմել փութով քու տիրոջդ.
Ո՛վ պատգամներ աստուածներուն, ո՞ր էք դուք.
Կը փախչէր այդ մարդէն երբեմն իդիպոս

Ահով դողով, մի գուցե զայն ըսպաննէ.

Ահա մեռաւ ան օրհասէն՝ ոչ իրմէ:

Ի՞նչպէս

Ո՛վ Յոկատէ կոնջըս գրուի սիրեցեալ,
Զիս պալատէն ինչո՞ւ կանչել տըլիբ հոս:

ՅՈԿԱՏԵ

Մըտիկ ըրէ դուն այս մարդուն, եւ ապա
Նայէ թէ ինչ եղաւ. պատգամն աստուածին:

Ի՞նչպէս

Բայց ո՞վ է այդ, եւ ինչ ըսել կ'ուզէ ինձ:

ՅՈԿԱՏԵ

Կորընթոսէն. Պոլիքոս հօրըդ մասին
Լուր կը բերէ. թէ ան ոչ եւս է, մեռաւ:

Ի՞նչպէս

Հիւր, ինչ կ'ըսես, յայտնէ դու ինքքդ ինձի:

ԲԱՆԲԵՐ

Եթէ ատկէ պիտի սկըսիմ, գիտցիր դուն
Ըստուգութեամբ՝ որ Պոլիքոս մեռաւ գնաց:

Ի՞նչպէս

Հիւանդութեամբ արդեօք մեռաւ թէ դաւով:

ԲԱՆԲԵՐ

Իոպէ մը կարճ ժերն անկողին կը ձըգէ:

Ի՞նչպէս

Այն հէգն ուրեմն հիւանդութեամբ ծիրեցաւ:

ԲԱՆԲԵՐ

Եւ մանաւանդ երկայնորեայ ծերութեամբ:

Ի՞նչպէս

Աւաղ, աւաղ, ալ ինչո՞ւ մարդ, ո՞վ տիկին,
Պատգամ ինդրէր հարցուկ իղծին բազինէն,
Կամ վերնակոխի թռչուններէն, երբ ահա՝
Ըստ իրենց այն պատգամին՝ պէտք էի ես
Հայրս ըսպաննել. արդ ան մեռած՝ ծածկւում
Հողին տակ խոր, — մինդրեւ ես հոս եմ ահա —
Ոչ վըրան զէնք բարձրացուցած, թէ միայն
Վրաս ունեցած ցաւէն եւ կամ կարօտէն
Մեռած չըլլայ, եւ մարդասպան ըսուիմ ծո:
Արդ Պոլիքոս դըժգոյք զընաց պառկեցաւ
Տանելով հետն այս սընտոի պատգամներն:

ՅՈԿԱՏԵ

Շատոնց չըսի՞ր եւ այս բաները քեզի:

Ի՞նչպէս

Ի՛նչ, բայց ես վախէս էի չմորած:

ՅՈԿԱՏԵ

Ալ դուն ատոնք բոլոր մտքէդ վըտարէ:

Ի՞նչպէս

Եւ ի՞նչ, պէտք չէ՞ որ վախնամ մօրս անկողնէն:

ՅՈԿԱՏԵ

Բայց ի՞նչ բանէ պիտի վախնայ մարդ՝ որուն
Բախտն է տիրողն, եւ չունի ջինջ տեսութիւն
Ապագայի. լաւագոյն կերպն է ապրիլ՝
Ըստ կարելոյն դիպումս ձեռքն յանձնւած.
Բայց դուն մօրդ հետ կարգընել մի վախնար,
Շատեր իրենց երազին մէջ պառկեր են
Մօրերնուն հետ. որ մարդ ապրի երջանիկ
Պէտք է այս սին ցնորքներուն յարգ չընծայէ:

Ի՞նչպէս

Այդ քու խօսքերդ շատ լաւ ըսուած կ'ըլլային,
Եթէ ինձ կեանք աըտող դեռ ողջ չըլլար.
Իսկ արդ զի նէ կ'ապրի՝ պատճառ ունիմ միշտ
Սարսափելու՝ թէ եւ ճարտար կը խօսիս:

ՅՈԿԱՏԵ

Եւ սակայն մեծ աչք՝ մըն է հօրըդ շիրիմն:

Ի՞նչպէս

Մեծ յիշատի, բայց ապրողն ինձ վախ կ'ազդէ:

ԲԱՆԲԵՐ

Բայց ի՞նչ կին քեզ այդքան սարսափ կը շնչէ:

Ի՞նչպէս

Մերոքէն, ծնը, Պոլիքոսի ամուսինն:

ԲԱՆԲԵՐ

Եւ ի՞նչ պատճառ ունիս անկէ վախնալու:

Ի՞նչպէս

Աստուածառաք ահեղ պատգամ մը, ո՞վ հիւր:

ԲԱՆԲԵՐ

Ըսուելիք բան է, մարդ կրնայ գիտնալ գայն:

Ի՞նչպէս

Այո, փհրոս երբեմն ըսաւ իմ մասին
Թէ պիտի օր մ'ամուսնանամ մօրըս հետ,
Եւ հօրս արիւնը թափեմ իմ ձեռքերով:
Ահաւասիկ պատճառն որ ես շատ վաղուց
Կորընթոսէն հեռու կ'ապրիմ բարեքիկ:
Բայց քաղցր է շատ ծնողքին երեսը տեսնել:

1. Այսինքն լրջաւ մը ճշմարտութիւնը տեսնելու, որովհետեւ մեռնելով՝ քեզ կ'ազատէ հայրասպանութեան կտուրէն:

ԲԱՆՔԵՐ	ԲԱՆՔԵՐ
Այդ վախով դու ինքդինքդ ըրիր տալագիր:	Ոչ անիկա է ծընած քեզ, եւ ոչ ես:
ԻՌԻՊՈՍ	ԻՌԻՊՈՍ
Եւ չուզելով հօրըս խոշոշ ըլլալ, ծէր:	Բայց ինչո՞ւ զիս իրեն որդի կ'անուանէր:
ԲԱՆՔԵՐ	ԲԱՆՔԵՐ
Արդ ինչո՞ւ քեզ չազատէի այդ վախէն, Քանի որ քեզ ծառայելու եմ եկած:	Ձի քեզ պարզեւ առաւ երբեմն իմ ձեռքէս:
ԻՌԻՊՈՍ	ԻՌԻՊՈՍ
Եւ պիտ' ինէ արժանաւոր ստանաս վարձ:	Օտար որդի մ'այնքան կրնամ սիրել ան:
ԲԱՆՔԵՐ	ԲԱՆՔԵՐ
Իրաւցընէ, առոր համար իսկ եկայ, Որպէս զի երբ տունըդ գաս՝ զիս վարձատրես:	Ձի կանուխէն ան որդի չէր ունեցած:
ԻՌԻՊՈՍ	ԻՌԻՊՈՍ
Բայց ես երբեք պիտի չեմ թամ ծնողքիս մօտ:	Գընե՛ր էիր դուն զիս՝ թէ իմ հայրս էիր:
ԲԱՆՔԵՐ	ԲԱՆՔԵՐ
Որդեակ, թէ ինչ կ'ընես՝ քննաւ չես գիտեր:	Կիթերոնի խիտ լընաւ մէջ զըտայ քեզ:
ԻՌԻՊՈՍ	ԻՌԻՊՈՍ
Ի՜նչպէս, ո՛վ ծեր, յանուն դից ինձ սորվեցուր:	Բայց այն տեղերը դուն ինչ գործ ունէիր:
ԲԱՆՔԵՐ	ԲԱՆՔԵՐ
Եթէ ասոնց համար դուն չես ի գար տունդ...	Կը հսկէի լեռն արածող հօտերուն:
ԻՌԻՊՈՍ	ԻՌԻՊՈՍ
Պատգամը մի՛ գուցէ վըրաս կատարուի:	Ուրեմն դուն վարձկան հովիւ մըն էիր:
ԲԱՆՔԵՐ	ԲԱՆՔԵՐ
Ծնողքիդ դէմ մի՛ գուցէ ոճի՛ր մը գործես:	Բայց, ո՛վ որդեակ, եղայ փրկիչդ այն ատեն:
ԻՌԻՊՈՍ	ԻՌԻՊՈՍ
Այդ է որ զիս կ'ահաբեկէ, ծեր, յաւէտ:	Ինչմ'նկ տըխուր կացութեան մէջ զըտար զիս:
ԲԱՆՔԵՐ	ԲԱՆՔԵՐ
Արդ չե՞ս գիտեր որ դուն ի գու՛ր կ'աղմըկիս:	Թող վըկայեն ոտուընեբուղ յօդուածներն:
ԻՌԻՊՈՍ	ԻՌԻՊՈՍ
Բայց ի՜նչպէս ոչ, երբ անոցմէ եմ ծընած:	Աւա՛ղ, ինչո՞ւ կ'ըսես այդ ցաւն հինաւորց:
ԲԱՆՔԵՐ	ԲԱՆՔԵՐ
Ձի Պոլիբոս մաս չունի քու ծնունդիդ մէջ:	Քակեցի կապն որ կ'անցնէր ծակ ոտքերէդ:
ԻՌԻՊՈՍ	ԻՌԻՊՈՍ
Ի՜նչ կ'ըսես դուն, իմ հայրըս չէ՞ Պոլիբոս:	Ի՜նչ ահաւոր խանձարուղէ է զիս պատեր:
ԲԱՆՔԵՐ	ԲԱՆՔԵՐ
Ոչ երբեք, ան հայրդ է այնքան՝ որքան ես:	Այդ ոճիւրիւն կը պարտիս դուն քու անունդ ¹ :
ԻՌԻՊՈՍ	ԻՌԻՊՈՍ
Եւ օտար մ' ի՜նչպէս հաւատար կ'ըլլայ հօրս:	Ըսէ, յանուն դից, ո՛վ բրաւ, հայրս թէ մայրս:

1. Այսինքն է Իզիպաս, որ կը նշանակէ Ունուոյց:

ԲԱՆՐԵՐ

Զեմ գիտեր, քեզ ինձ առաջին ինչ լաւ գիտէ:

ԻՐԻՊՈՍ

Զիս ուրիշէ՞ առիւր, անձամբ չըզըտամ:

ԲԱՆՐԵՐ

Ոչ, քեզ ինձի ուրիշ հովիւ մը տըւաւ:

ԻՐԻՊՈՍ

Ո՛վ էր անի, կրնամ խօսքով յայտնել ինձ:

ԲԱՆՐԵՐ

Ան Լայոսի ծառաներէն էր անշուշտ:

ԻՐԻՊՈՍ

Անո՞ր որ այս երկրին արգայ էր երբեմն:

ԲԱՆՐԵՐ

Այո, քանզի հովիւ էր նոյն այն մարդուն:

ԻՐԻՊՈՍ

Ո՛ղջ է արդեօք, պիտի կրնամ տեսնել զինք:

ԲԱՆՐԵՐ

Դուք այս երկրին բնակներդ ինչ լաւ գիտէք:

ԻՐԻՊՈՍ

Կա՞յ մէկը հոս ներկաներէն որ ճանշնայ
Ըսած հովիւը, զայն տեսած ըլլալով
Ագարակաց մէջ՝ կամ թէ հոս, յայտնեցէ՛ք.
Անս վայրկեանը լուծելու այս զաղանկքն:

ՊԱՐ

Կարծեմ թէ ոչ ոք քան թէ այն զիւղացին
Զոր կ'ուզէիր տեսնել արդէն. Յոկատտէ
Գեզ այդ մասին կրնայ տալ շատ լաւ լուրեր:

ԻՐԻՊՈՍ

Ասոր ըսած մարդը, տիկին, նոյն մարդն է
Զոր կ'ուզէիր տեսնել արդէն տալ մենք հոս:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Որո՞ւ մասին կը խօսի. փոյթըդ չըլլայ,
Զնշէ մտքէդ փուռ ու սնտոի այն խօսքերն:

ԻՐԻՊՈՍ

Այդ նըշաններն ունենալէ յետոյ ես՝
Պէտք է որ իմ ծընունդս հանեմ երեւան:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Յանուն գից, մի՞ դուն այդ բաները քրքրեր,
Եթէ քու կենսըդ կը սիրես, ես արդէն
Կը տառապիմ սաստիկ, եւ աս կը բաւէ:

ԻՐԻՊՈՍ

Քաջալերուէ՛. եթէ երրորդ ժորմէս ես
Երեք անգամ ստորուկ յախներւիմ, ո՛վ ըսաւ
Թէ պիտի դուն անտոհմ՝ անշուք ըլլայիր:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Մըտիկ ըրէ ինձ, կ'աղաչեմ, մի՛ ներք զայդ:

ԻՐԻՊՈՍ

Ի՞նչպէս կրնամ չըստուգել զայդ հաւատեալս:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Քաջ խորհելով՝ քեզ լաւագոյնն է ըսածս:

ԻՐԻՊՈՍ

Այդ լաւագոյնն է որ վաղուց կ'ուտէ զիս:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Ո՛վ թշուառ, մի՛ զիտնար բընաւ թէ ո՛վ ես:

ԻՐԻՊՈՍ

Մէկն արդեօք հոս պիտի բերէ՞ խաշնարածն.
Իսկ նէ թող ճոխ զարմոնն երթայ խորխտանայ:

ՅՈՎԱՍՏԷ

Ո՛հ չուսառական, չըւսառական, աս միայն
Կրնամ ըսել քեզ, եւ այլ եւրս ոչինչ:
(կ'երթայ):

ՊԱՐ

Ինչե՞ւ զընաց մեկնեցաւ կինը՝ մղուած
Անագորոյն թախիծէ, ո՛վ իդփպոս.
Այն լռութենէն մեր վրայ չարիք չըպայթի:

ԻՐԻՊՈՍ

Թող պայթի ինչ որ կ'ուզէ. ես կը տենչամ
Ճանշնալ ծագումս թէ՛ն նըւստ ալ ըլլայ.
Բայց նէ կին մարդ՝ հըպարտութեամբ փըքուողոյց՝
Կը կարմրի իմ վատագգի ըլլալէս:
Ես չեմ շիկնիր. կը համարիմ ես ինքզինքս
Առատաբաշխ բախտին որդի. զի ծընայ
Ես այն մօրմէն, եւ տարիներն անելով
Իմ հետս՝ ըրին կարգաւ զիս փոքըր եւ մեծ.
Այդպէս ծընած՝ այնքան պիտի փոխուէի
Որ չուզէի գիտնալ թէ ինչ ցեղէ եմ:

ՊԱՐ

Եթէ ես զիս լաւ գուշակ
Եւ իմաստուն կը կարծեմ,
Ոչ, Ուրմպոսն ինձ վըկայ.

Ո՛վ Կիթերոնի՛, պիտ' չանցնի
 Լիալուսին վաղուան օրն
 Առանց մենք քեզ պատուելու
 Հայրենակիրք եւ դայեակ
 Իդիպոսի, եւ կամ մայր,
 Ու մեր պարերը քեզի
 Շընորհակալ պիտի լլան,
 Զի դու նըպաստ կը շնորհես
 Մեր պետերուն։ Ո՛վ Փերոս
 Կենդանաբար, ասունդ հանճ' անցնին քեզ։
 Ո՛վ որդեակ, հօր անմահն արդեօք քեզ ծընաւ,
 Յաւերժահարս մը թերեւս,
 Լեռնազընաց Պանի՞ հետ
 Զուգուած, եւ կամ Լոթոխաս՝
 Որիորդէ մ'ունեցաւ։
 Զի սիրելի է 'անոր
 Ամէն հովիտ վայրաբնակ։
 Կամ թէ աստուածն որ կ'իշխէ
 Կիլիկիէի՞, կամ Բաթոս
 Լեռնաբընակ՝ հարսներէն
 Հելիկոնի, որոնց հետ
 Անիկա ստէպ կը խաղայ։

ԻՌԻՊՈՍ

Որքան կրնամ կշռադատել, զի երբեք
 Հանդիպած չեմ իրեն, ինծի կը թըլի
 Թէ՛ կը տեսնեմ ծերուկ հովիւ՛ր՝ զոր մենք
 Կը փնտռէինք վաղուց։ Իր խոր ծերութեամբ
 Հասակակիրք է այս մարդուն, եւ դարձեալ
 Իմ ծառաներս են որ զինքն հոս կը բերեն՝
 Դուռն որ ուրիշ անգամ տեսած ես զանի,
 Ինէ պիտի շատ աւելի լաւ ճանչնաս։

ՊԱՐ

Ճանչցայ, ինքն է։ Լայոս իրմէ աւելի
 Հաւատարիմ հովիւ բնաւ չէ ունեցած։

ԻՌԻՊՈՍ

Կորընթացի հիւր, նախ քեզի հարցընեմ.
 Ասոր մասին կը խօսէիր։

ԲԱՆԲԵՐ

Ճիշդ ասոր։

ԻՌԻՊՈՍ

Ինծի նայէ, ծեր, եւ քեզ ինչ հարցընեմ՝
 Պատասխանէ. ծառայ էիր Լայոսի։

1. Խօսքը Կիթերոն լեռան կ'ուղղէ, եւ կը խոստաւ
 նայ զայն փութով հուցակելու, զի Իդիպոս մանուկը հոն
 նետուեցաւ ու մնաւ։

2. Պան՝ վայրէ դիք, առեւանգող առտուածներու։

ԵՐԱՌԱՅ

Այո՛, ծառայ. բայց ընդոծին, ո՛չ գնածոյ։

ԻՌԻՊՈՍ

Ի՞նչ բանով դուն կը զբաղէիր, Կեանքդ ի՞նչ էր։

ԵՐԱՌԱՅ

Կ'արածէի կենսաբոս մեծ մասը հօտեր։

ԻՌԻՊՈՍ

Դէպ ի մը կ'ողմը կ'երթայիր աւելի։

ԵՐԱՌԱՅ

Կամ Կիթերոն, եւ կամ մօտերը անոր։

ԻՌԻՊՈՍ

Կը ճանչնամ այս մարդը, տեսած ես զայն հոն։

ԵՐԱՌԱՅ

Ի՞նչ գործ կ'ընէր, ի՞նչ մարդու վրայ կը խօսիս։

ԻՌԻՊՈՍ

Սա այս մարդուն. հանդիպեցամ տեղ մ'իրեն։

ԵՐԱՌԱՅ

Զեմ կրնար շուտ պատասխանել, չեմ յիշեր։

ԲԱՆԲԵՐ

Զարմանք չէ, տէր. ես ըլլամ միտքը ձբզողն
 Ինչ որ մոռցած է. գիտեմ, լաւ պիտ' յիշէ
 Որ Կիթերոն լեռան մէջ մօտը զացի.
 Ինք երկու հօտ ունէր, իսկ ես մէկ միայն.
 Մենք միասին անցուցինք զոյգ եղանակ՝,
 Գարնան սկիզբէն մինչեւ Եղոդն հասնելուն.
 Զըմեռն ես իմ հօտըս դէպ իմ հանգըրուանս
 Կը թըշէի, ան՝ Լայոսին փարախներն.
 Եղած բաներ կը պատմեմ թէ առասպել։

ԵՐԱՌԱՅ

Խօսածդ ըստոյզ է, բայց հի՛ն բան է ասի։

ԲԱՆԲԵՐ

Արդ ըսէ՛ ինձ, զիտե՛ս որ տղեկ մը տըլիր
 Ինձ այն ատեն որ սնուցանեմ իբր որդիս։

ԵՐԱՌԱՅ

Բայց ի՞նչ բան է, ինչո՞ւ կ'ընես այդ հարցումն։

ԲԱՆԲԵՐ

Բարեկամ, աս այն միեւնոյն տղեկն է։

3. Այսամազի Հերմէս պատգամաւորը ծնած էր Կիլ-
 ւիկէ լեռան մէջ։

4. Որ է ըսել վեց ամիս, զարուն եւ ամառ. Եղոդը
 կամ Անդերդը մեծ աստղ մըն է Այսլին մօտ։

ԾԱՌԱՅ

Գնե՛, կորսը՛, թշուառական, լուռ կեցիր:

ԻՌԻՊՈՍ

Ո՛հ, ծեր, զայն մի՛ պատժեր, քո խոսքդ աւելի
Արժանաւոր է պատիժի՛ քան իրենին:

ԾԱՌԱՅ

Գերընտիր տէր, ի՛նչ բանով եմ յանցաւոր:

ԻՌԻՊՈՍ

Զի տղուն մասին հարցման չես տար պատասխան:

ԾԱՌԱՅ

Բայց չի գիտեր ըսածը, զուր կ'աշխատի:

ԻՌԻՊՈՍ

Եթէ կամքով չըսես՝ լալով պիտի 'սես:

ԾԱՌԱՅ

Յանուն դից, մի՛ ծեր մարդը դուն խոշտանգեր:

ԻՌԻՊՈՍ

Սըւոր ձեռքերն ետին կապող մը չըկա՞յ:

ԾԱՌԱՅ

Վա՛յ ինձ, ինչո՞ւ. գիտեալ ուզածը ի՛նչ է:

ԻՌԻՊՈՍ

Ատոր ըսած մանուկն իրեն տըւի՛ր դուն:

ԾԱՌԱՅ

Տըւի. ո՛ւր էր թէ մեռնէի ես այն օրն:

ԻՌԻՊՈՍ

Պիտի մեռնիս, ըստոյզն եթէ չըպատմես:

ԾԱՌԱՅ

Աւելի եւս պիտի մեռնիմ՝ եթէ 'սեմ:

ԻՌԻՊՈՍ

Կարծեմ ասի ժամավաճառ կ'ուզէ 'լլալ:

ԾԱՌԱՅ

Ո՛չ արդարեւ. չըսի՞ արդէն թէ տըւի:

ԻՌԻՊՈՍ

Որմէ՞ն առիւր դուն զայն. քո՛ւկդ էր, թ' ուրիշէն:

ԾԱՌԱՅ

Իմինքս չէր, այլ ուրիշէն առի զայն:

ԻՌԻՊՈՍ

Որմէ՞ն, եւ ո՞ր տունէն:

ԾԱՌԱՅ

Յանուն աստուածոց,
Աւելի բան մի՛ հարցընէր, տէր արքայ:

ԻՌԻՊՈՍ

Կորար, հարցումս եթէ կրկնել տաս ինձի:

ԾԱՌԱՅ

Տըղայ մըն էր, Լայոսի տան մէջ ծընած:

ԻՌԻՊՈՍ

Ըստրո՛ւկ մըն էր՝ թէ Լայոսի բուն որդի:

ԾԱՌԱՅ

Ո՛հ, սոսկալին է որ ահա պիտի 'սեմ:

ԻՌԻՊՈՍ

Նոյնը եւ ինձ համար, բայց պէտք է լըսեմ:

ԾԱՌԱՅ

Լայոսի ճետն է կ'ըսէին. բայց տիկինն
Որ ներսն է՝ ինք պիտի պատմէ՝ ստուգութեամբ:

ԻՌԻՊՈՍ

Ի՞նքը տըւաւ քեզի:

ԾԱՌԱՅ

Այո՛, տէր արքայ:

ԻՌԻՊՈՍ

Ինչո՞ւ համար:

ԾԱՌԱՅ

Որպէս զի զայն կորսնցնեմ:

ԻՌԻՊՈՍ

Ի՞նչ որդին, վա՛ն:

ԾԱՌԱՅ

Զար պատգամաց երկիւղէն:

ԻՌԻՊՈՍ

Ի՞նչ պատգամ:

ԾԱՌԱՅ

Ա՛ն պիտի սպաննէր իր ծընողքն:

ԻՌԻՊՈՍ

Եւ ինչո՞ւ այս ծերուն տարիւր յանձնեցիր:

ԾԱՌԱՅ

Մեղքընալէս, ո՞վ տէր, այնպէս կարծեցի
Թէ պիտի զայն ուրիշ երկիր մը տանէր՝
Ուրկէ ինքն էր, բայց զայն պահեց աւելի
Մեծ չարիքի. զի թէ ասոր ըսածն ես,
Թշուառ մարդ չէ ծընած քենէ աւելի:

ԻՆՊՈՒՍ

Աւաճ, աւաճ, ամէն բան ջինջ կը պարգուի.
Ո՛վ լոյս, արդ քեզ վերջին անգամ կը տեսնեմ:
Ծնայ անոնցմէ՛ որոնցմէ՛ պէտք չէի ես,
Կենակցեցայ՝ որոնց հետ պէտք չէի ես,
Ըսպանեցի՛ զոր պէտք չէի սպանեմ ես:

ՊԱՐ

Ո՛վ ծընունդներ մահկանացու,
Ո՛րքան ձեր կեանքն է ոչընչին հաւասար:
Ո՛ր մարդն երբեք է՝ աւելի երջանիկ
Քան այն՝ որ այնպէս կը կարծէ, եւ ահա
Երջանկութիւնը կը ցնդի:
Արդ նայելով օրինակիդ,
Ճակատագրիդ, ո՛վ շուտական խղիպոս,
Ես երջանիկ չեմ համարիր ոչ մէկ մարդ:
Նըշանն աղէկ աննկելով
Երանութեան ու փառքի
Բարձրագոյն ծայրը հասար:
Սատկեցուցիր չարաշար
Կորսմագիւ երգիչ կոյսն,
Իւ կեցար իբրը պատուար
Դէմ իմ երկրիս մահերուն,
Իւ կոշուցար իմ արքայոյ
Մեծապատիւ մեծարուած,
Թագաւոր մեծ ֆեբէի:

Եւ արդ ո՛վ քան զինք չըլաւ ու թշուառ՝
Երբ կենեքի դիմակն ահա փոխուեցաւ.
Ո՛վ քան զինքն անհղ տանջանքներու մէջ,
Ո՛վ թշուառայեղց եւ աղիտակոծ:
Ո՛վ խղիպոսի զըլուխ հոյանուն,
Որուն բաւական եղաւ զնալ իյնալ
Նոյն նաւահանգիստը¹, նոյն առագաստն
Իբր որդի եւ հայր. արդ ի՞նչպէս, ի՞նչպէս
Կրցան ախօսներն հայրենի ժողով,
Ո՛վ չըլառական, ու միալ լուռ ու մունջ
Մինչեւ այն կէտին...

Բայց ամենատես

Ժամանակն հասաւ՝ առանց ուզելուդ՝
Դատապարտելու հարսանիքը ժանտ,
Վաղուց ծընող եւ ծնեած:
Ո՛վ դու որդեակ Լայոսի,
Ո՛ր էր, ո՛ր էր բնաւ երբեք
Ես քեզ տեսած չըլլայի:

1. Նաւահանգիստ եւ առագաստ՝ ամուսնութեան հոսմար կ'ըսէ, ուր մտաւ իղիպոս հայր եւ որդի միանգամայն, ակօղ ալլարանութիւն է մայրենի արդանդին:

2. Սփէնքի չարեքներէն, զոր կարկեցուց եւ սպանեց իղիպոս:

կը հեծեմ ուժգին եւ կը հառաչեմ,
Բայց ճշմարիտն ըսելով՝
Քու շնորհիւ շունչ առի ես
Տառապանքէս², քու շնորհիւ
Անքերըս քուհը տեսան:

(Շարումակի)

Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱԶԻՅԱՆ

ԱՇՈՒՆ

Լըրիւ աշուն է. կալ, հընձան թէ գեղուն՝
Երջանկութեամբ կը բերկրի սիրտն ալ մարդուն.
Բայց ո՛ր հացին երզն ու բուրումն՝ անոր կհանք,
Լուսափըրփուր գինին՝ սըրտին իր հեշտանք:

Տըխուր աշուն... Որթը կ'հեծէ մերկանդամ
Թողլիք հովին գիրկն. անցաւոր մը դաժան
Ջայն կողոպտեց, լացին սաթի հատիկներ
Որոնց ակէն անմոռակ սէր պիտ' հոսէր:

Ցաւոտ աշուն... յոսի հասկերն են ունայն.
Մերկ է այգին. նըռնենիններն հոն կ'որբան.
Անձանթներն ներս խոժելով կըթեցին
Ու կըթեցին կարմիր նուռերն աղքատին...

Մէն մի բիւրեղ այն աքսորի սև ճամբուն
Իր բաժակէն ամբիծ՝ ծորեց չիթ մ'արիւն.
Այդ Գողգոթան կ'ելեւիջէ աղօթիկը
Հէք այգեպանն արեան ցօղել՝ արցունքներ:

Աւերածի այն արցունքոտ իրիկունս
Վաղորդայինն երբ կ'հիւսէր երգ մ'ողբական,
Իր ամայի մենալանեւն էր տեսաւ
Այգին շողով նուռ մը բոսոր սրտագրաւ...

Ան՝ սըգաւոր լքուած սրտին զերդ պատկեր
Տերաններուն մէջ դալկահար՝ կը հըսկեր
Մինչեւ կնիւր յոյգերուն տեղիք տար
Որ թօթափի մէն մի բիւրեղ ծոցէն վար:

Ու խաբուսիկ ըսփոփանքով մը յետին
Ըմբռնինէ մեղկ համբոյրն աշնան արեւին,
Երբանիովն հուսկ արիւնքոտ գոհերու
Հողի ծոցին մէջ առ յաւէտ նըշխելու:

Հ. ԵՂԻԱ ՓԵՏԻՅԱՆ